

КОНЦЕПТИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: ЗМІСТ ЯК ЧИННИК

Кодая. – Кечкемет, 1970. – 23 с.

10. Правдюк О.А. Міжнаціональні зв'язки в музичному фольклорі. – Київ: Наукова думка, 1982. – 215 с.

11. Сени Е. Краткий обзор метода Кодая. – Кечкемет, 1970. – 23 с.

12. Тайнель Е. Музичне виховання за

методом відносної сольмізації. // Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Дрогобич: Коло, 2002. Ч.І. – 212 с.

13. Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка / Упор. Яценко М. – Київ: Музична Україна, 1971. – 324 с.

Олена Юрош, аспірант кафедри педагогіки

Дрогобицького державного педагогічного університету

ім. І. Я. Франка

КОНЦЕПТИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: ЗМІСТ ЯК ЧИННИК

У статті розглядаються концепти музичного виховання з проекцією на зміст як чинник, що дозволяє синтезувати вплив естетичного втручання музики в процес розвитку дитини.

Постановка проблеми. В аспекті виховання чільне місце посідає визначення змісту і мети виховного процесу. Від точного його тлумачення залежать шлях та засоби його втілення. Ця аксіома постає основним питанням дидактичної науки. Водночас вона є орієнтаційним ядром, що сприяє розв'язанню найскладніших питань виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, проведений на рівні підготовки даної роботи, дозволяє дійти висновку: концепти музичного виховання взаємодіють як органічна цілісність, де зміст є визначальним чинником системи едукації підростаючого покоління. З цієї проблемою пов'язані ґрунтовні праці таких вчених, як О.Вишневський [1], А.Вільчовська [2], В. Кемінь [6], М.Кухта [8], А.Растрігіна [11], О.Ростовський [12], М.Стельмахович [13]. У працях названих авторів висвітлюється ціла низка питань про музику як предмет спілкування в педагогічному процесі.

Мета статті полягає у спробі розкрити концептуальну сутність музики та її значення в цілісному педагогічному процесі, окреслити зміст музичних творів як чинник виховання і формування виховного національного ідеалу в 20 – 30-х рр. ХХ століття в Закарпатті.

Виклад основного матеріалу. Поняття педагогічного виховання охоплює планомірність та неперервність його процесу. За давніх часів зміст і мету виховання ототожнювали з завданнями, що несли державотворчі засади. Так, Платон змалював самодостатній образ держави, де мета окреслювала ідеалізоване прагнення виховати ідеальних громадян. Важливий постулат:

всьяке виховання засноване на народному ґрунті, оскільки йдеться про переємність традиції на рівні міжпоколінного досвіду. Передусім слід акцентувати на гармонійному розвитку в дитини фізичних і духовних начал, серед яких важливе місце посідає їхня гармонійність. На цьому наполягали прихильники натурфілософії, які обґрунтовували переваги виховання дітей через пізнання природи. Тут першорядну роль відіграє музична педагогіка, яка у багатьох країнах Східної, Центральної та Західної Європи розвивалася з різною динамікою. Музичний поступ, що характеризується прагненням наблизитися до безпосередньої практики *чуттєвого виховання*, знайшов своє осмислення на сторінках педагогічної спадщини Яна Амоса Коменського (1592 – 1670). Її значимість у світовому духовному контексті випробувана часом, бо містить чимало цінних тверджень про роль духовного чинника у процесі виховання особистості. Йдеться не тільки про комунікативно-прагматичний аспект його функціонування на рівні, наприклад, мови, музичної теорії, але й про засади, що сприяють активізації корекційно-виховної роботи безпосередньо в школі та в родині. Визначний уродженець Чехії, якому судилося жити на землях Німеччини, Польщі, Англії, Голландії, Швеції, Угорщині, торкався безпосередньо практики духовного виховання в таких працях, як “Про культуру природних обдарувань” та “Світ чуттєвих речей в малюнках”. Родоначальник педагогіки як науки аргументовано окреслював визначальне місце, зокрема, материнської мови у зв'язках з музикою, малюванням, у духовному становленні

особистості передусім у роботі “Велика дидактика”, що була завершена 1632 року й видана 1657 року [7]. Головна ціннісна орієнтація цього твору полягає в універсальності мети, що охоплювала теоретичні начала, власне, як “навчити всіх усьому”. Геніальний син чеського народу переконливо утверджував слушність свідчення Діогена, що “основою кожної держави” є “виховання молоді” [7, 9], а звідси – вагомість можливостей пізнавальної сфери; вона забезпечує в процесі виховання розвиток особистості, сприяє не тільки її інтелектуальному вдосконаленню, але й нерідко – корекції вад, недоліків моторики, соціально-трудової адаптації тощо. Я.А.Коменський ввів комплексний пошук тих найбільш ефективних засобів виховання, які б відповідали вимогам дидактики крізь призму її первинного смислового звучання, тобто вміти навчати як у стінах школи, так і поза її межами, зокрема, в колі родини та на шляху до духовного удосконалення. В основі цієї системної парадигми лежить диференціація за віком, статтю, особливостями психічного розвитку дитини.

Ця методика заснована на засадах неодмінного володіння материнською мовою. Бо ж зміст музичного твору неодмінно поєднується з його розумінням, сприйняттям крізь призму коментарів, а звідси – рівень музично-естетичного виховання, що базується на зверненні до культурно-освітніх надбань людської цивілізації. За словами Я.А.Коменського, “наступне покоління постане саме таким, як будуть виховані громадяни”. Адже у “багатобарвності освідчених – щастя світу”. Якщо індивід здобуває освіту відповідно до ціннісних орієнтацій, завдяки яким вдосконалюється людська природа, то ступінь володіння духовними основами, у тім числі рідною мовою, демонструє якість комунікативної культури [5]. Водночас йдеться і про соціальний феномен музичної педагогіки. Її концепти реалізуються різними видами прагматичних співвідношень: об’єктивність – суб’єктивність, акцептація мети з боку реципієнта, модифікація змісту з огляду на модальність, інтерпретацію та авторську інтенцію для розв’язання виховних завдань.

У цьому зв’язку заслуговує уваги паралель, яку б можна провести між поглядами Я.А.Коменського та видатного українського педагога ХХ-го століття Августина Волошина (1874 – 1945). Обидва педагоги вбачали в оволодінні складним мистецтвом активного пізнання світу, до чого спонукає муза Мелета (навчання), вияв достовірного уявлення про багатозначний контекст виховання. Йдеться, для

прикладу, про зміст розміреної мелодекламації, правил гри на фортепіано, обсяг співу народних пісень чи класичних творів (Бах, Моцарт, Шопен, Ліст, Лисенко) тощо.

Новим етапом у розвитку музичної освіти були так звані школи майстерності, в яких поєднувалися заняття зі спеціальності з вивченням додаткових музичних дисциплін. Останнє було характерне для розвитку музичної педагогічної думки в Чехословаччині за епохи Т.-Г.Масарика (1868 – 1936).

Культура педагогічної думки, що виокремлює Закарпаття з-поміж інших етнічно українських земель, кращим чином постає з доробку Августина Волошина, автора розлогої праці “Педагогіка і дидактика для учительських семінарій” (1924, 1935) [4]. Серед 115 питань, які тут розглядаються, належну увагу дослідник приділив процесові музичного виховання, у центрі якого – вихователь у широкому розумінні цього слова. До речі, О.Сухомлинська, аналізуючи стан розвитку актуальних проблем історії педагогіки в Україні, відзначила високий рівень виховання в Закарпатті [3].

Формування освіти та шкільництва в Закарпатті пов’язане зі значенням вчителства як верстви українського народу, що залишалася найбільш освіченою, ерудованою, здатною до активної культурно-освітньої діяльності. Закарпатська еліта, що належить до педагогічної науки в Україні, позначена іменами Й.Бокшая, А.Ерделі, А.Коцки, Ф.Манайла, В.Свида, а також представників музичної культури – П.Милославського, Ю.Костя, О.Приходька, С.Станкевича, М.Кречка, С.Мартона, Д.Задора, М.Попенка.

Примітний факт: у 1919 – 1939 рр., відразу після входження Закарпаття до складу Чехо-Словаччини, науково-педагогічні сили намагалися створити якісно нові освітні моделі, наблизити їх до загальноєвропейського рівня. Важливу роль тут відіграло створення таких спеціальних педагогічних видань, як “Учитель”, “Пчілка”, “Наш рідний край”, а також народних календарів, альманахів. Активними співробітниками цих видань були В.Бірчак, В.Пачовський, І.Данькевич, М.Підгірянкя, С.Черкасенко, О.Приходько, А.Алиськевич, А.Волошин.

Щодо музичного виховання, то воно найбільш активно здійснювалося у стінах чоловічої та жіночої семінарій в Ужгороді, а також Мукачівської державної вчительської семінарії. За станом на 1938 рік їхня кількість сягнула п’яти осередків. А контингент учнів становив відповідно 218 осіб у 1920 році та 503 – у 1932 році. На уроках

